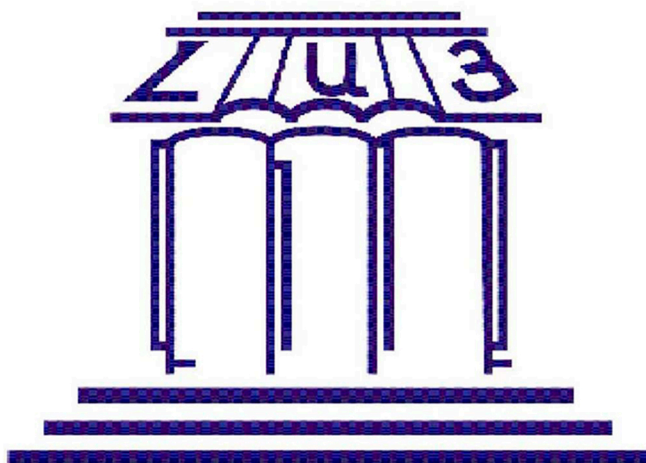

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

352

u-84

1926

11 MAR 2010

ՊԱՏԱՆՈՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 4

ՀԱՍԱՐԱԳՈՒԹՅՈՒՆ ՍԵՐԻՈ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԳՅՈՒՂՈՒՄ

Ա. ՄԱՍ, ՊՐԱԿ 27

Ռուսերենից թարգմանեց Հ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՑԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ – 1926

352

Խ-84

13.05.2013

№ 4 ՊԱՏԱՆՈՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 4

ՀԱՍՏԱՐԱԿԱԳԻՏԱԿԱՆ ՍԵՐԻԱ

352

12-84

13513

352 *Phryganidia*
14-84 *pyralis*
grisea

86 A-2562 24/12-73

15513

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ա. ՄԱՍ, ՊՐԱԿ 27

Ռուսերենից քարգմանեց Հ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1926

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆ.

Հողը գլուղա- Հովտեմբերյան հեղաշրջումից վորոշ ժամանակ
ցիցեբից հա- անցնելուց հետո հողի մասին հիմնական որենք
նրեց. հրատարակվեց: Այդ որենքի համաձայն կալվա-
ծատիրական ու վոչ-աշխատավորական հիմնարկները բոլոր հո-
ղերը գյուղացիության ձեռքն անցան: Հեղափոխությունից ա-
ռաջ Ռուսաստանի 39 նահանգներում հողային ֆոնդը հետե-
վյալ կերպ եր բաժանված.

Մասնատիրական և պետական հողերը կազմում ելին 23,7⁰/₀-ը
Գյուղացիական հողերը » 76,3⁰/₀-ը

Հեղափոխությունից հետո հողերն այսպես բաժանվեցին.

Խորհրդային տնտեսությունների, հիմնարկների ու կոլլեկ-
տիվների ոգտագործության հողերը կազմեցին 3,2⁰/₀-ը

Գյուղացիության ոգտագործության հողերը » 96,8⁰/₀-ը:

Հողի մեծ մասն այժմ գտնվում է գյուղացիների ձեռքին:
Գյուղացիների ձեռքն անցած մասնատիրական հողերը Ս. Խ.
Հ. Մ. միայն յեվրոպական մասում նախապատերազմական ուղ-
լով արժեն 5 միլիարդ վոսկի ուղբլի: Բացի այդ՝ գյուղացինե-
րի ձեռքն անցան նաև կալվածատերերի անասուններն ու ին-
վենտարը, վոր գնահատվում է 310 միլիոն ուղբլի:

Բանկերի, գու- Խորհրդային իշխանությունը բանկերը, գործա-
ծարանների ու րաններն ու զավոդները, ինչպես և յերկաթու-
գաժոգների բը- ղինները խլեց իրենց նախկին տերերից ու պե-
նագրավումը. տություն սեփականություն հայտարարեց: Սո-
ցիալիստական պետություն շինարարություն ուղղությամբ սա
առաջին քայլն եր:

Բանվորներն ու գյուղացիները մեծ յեռանդով ձեռնամուխ
յեղան իրենց նոր պետութեան շինարարութեան գործին։ Աշ-
խատանք շատ կար։ Թշնամին ջախջախված էր, բայց վաշտաց-
ված չէր։ Ամեն կողմից դեռ լսվում էր թշնամու ոճային շշուցը։
Նախկին սեփականատերերը, վորոնց ժամանակավորապես թո-
ղել էյին պետական ձեռնարկութեաններում—ինժեներներն ու
պետական հիմնարկների պաշտոնյաներն, ամեն կերպ աշխա-
տում էյին վնասել խորհրդային իշխանութեանը—հրաժարվում
էյին աշխատել և այլն։

Քաղաքացիա- Բուրժուազիան ու նրա արբանյակները հրա-
կան պահեցաւ. ժարվեցին ճանաչել խորհրդային իշխանութեանը.
չէ վոր նրանց շատ վերափորանք էր պատճառել։ Խորհրդային
իշխանութեան ներկայացուցիչների մասին նրանք այսպես էյին
ասում. «Նրանք անորինական իշխողներ են, նրանց ժողո-
վուրդը չի ընտրել, նրանք պարզապէս ուժով խլել են իշխա-
նութեանը։ Նրանց պիտի տապալել ու տեղը նախկին բուր-
ժուական իշխանութեանը դնել»։

Բուրժուազիան խոսքից գործի անցավ։ Սպաները, յուն
կերները, կալվածատերերի ու գործարանատերերի վորդիները
խորհրդային իշխանութեան դեմ զինված ապստամբութեան
բարձրացրին։ Ռուսաստանում այս ու այն ձևով նրանց ոգնե-
ցին մենշևիկներն ու եսերները։ Նրանք ոգնութեան ստացան
նաև արտասահմանից, վորտեղից ուղարկում էյին զենք ու զի-
նահագուստեղեն։

Հին բանակը ցրված էր, վորովհետև հանուն կալվածատե-
րերի ունեցվածքի գյուղացիները չէյին ուզեցել կռվել։ Հար-
կավոր էր նոր բանակ կազմակերպել, սպառազինել նրան ու
հագցնել վատից գլուխ։ Հարկավոր էր գյուղացիներին բացա-
տրել, թե ինչ տարբերութեան կա այս նոր քաղաքացիական
պատերազմի ու հին, ցարական պատերազմի միջև, և թե ին-
չու գյուղացիները պիտի մասնակցեն այդ պատերազմին։

Իմպերիալիստական յերեք տարվա պատերազմից հետո
նորից պատերազմելը հեշտ բան չէր։ Սակայն այդ պատերազմի
յեղքից էր կախված հեղափոխութեան բախտը։ Ինչո՞ւ համար

բուրժուազիան քաղաքացիական պատերազմ բարձրացրեց,
ինչ էր ուզում նա։ Այդ մասին հարցրեք Ուկրայնայի, Սիբիրի
ու այն բոլոր վայրերի գյուղացիներին, վորտեղ սպիտակ
գվարդիական բանակները մնացել են թեկուզ միջանի ամիս։
Այդ վայրերի գյուղացիները կպատմեն ձեզ, վոր սպիտակ
գվարդիայի յետևից իրենց հողերին կրկին տիրանում էյին
կալվածատերերը, իսկ հին կարգը, վոր հեղափոխութեանը ար-
դեն տապալել էր, վերականգնվում էր հին ձևով, բայց ել ավե-
լի դաժանութեամբ։ Կալվածատերերը գյուղացիներից վրեժ
էյին առնում իրենց հասցրած վերավորանքի, կալվածքները
այրելու, ունեցվածքը խլելու համար և դաժանորեն ծաղրում
էյին նրանց։ Կարճ ասած՝ սպիտակ գվարդիականները կամ
հակահեղափոխականները, ինչպես այլ կերպ անվանում էյին
նրանց, ձգտում էյին վերականգնել կապիտալիստական կարգը՝
իր ամբողջ կատարելութեամբ։

Թե ինչպես Հասկանալի բան է, վոր սպիտակ գվարդիական-
սպիտակ գվար յերն այնքան էլ հիմար չէյին, ինչպես կարող է
աւելանում էյին թվալ մեզ առաջին հայացքից։ Նրանք շատ լավ
խաբել գյուղա- գիտեյին, վոր Ռուսաստանի աշխատավոր մաս-
ցիւրյանը. սաներն իրենց յետևից չէյին գնա, յեթե բա-
ցարձակ կերպով ասեյին, թե իրենց ծրագրի մեջ մտնում է կա-
պիտալիստական կարգի վերականգնումը։ Իրենց իսկական մտա-
դրութեանը թագցնելու համար նրանք գյուղացիներին ասում
էյին, թե կռիվ են մղում հանուն Հիմնադիր Ժողովի, վոր ցրե-
ցին բալլևիկները։ Իբր թե միայն Հիմնադիր Ժողովը իրավունք
ունի վորոշելու և սահմանելու Ռուսաստանի պետական կա-
ռավարութեան ձևը։

«Մենք, — ասում էյին նրանք (իսկ նրանց յետևից կրկնում
մենշևիկներն ու եսերները), — մենք դեմոկրատիայի կողմնակից
ենք, այսինքն «ամբողջ ժողովրդի իշխանութեան» կողմնակից,
մինչդեռ բալլևիկները սահմանել են բանվոր դասակարգի ու
չքավոր գյուղացիութեան իշխանութեան»։

Պետք է խոստովանել, վոր գյուղացիութեան վորոշ մասը
հավատաց սպիտակ գվարդիականների քաղցր ճառերին և նրանց

հետ միասին խորհրդային իշխանության դեմ գնաց (թե ինչպիսի գյուղացիներ եյին դրանք, այդ մասին կպատմենք հետո)։ Սակայն կյանքը շուտով ցույց տվեց, թե սպիտակ գվարդիականները վրձն «ամբողջ ժողովրդի իշխանության» մասին են խոսում։

Սիրերուստ ժողովներ եր անում Հիմնադիր ժողովի կոմիտեն, վորի մեջ մտնում եյին մենշևիկներն ու եսերները։ Այս կոմիտեն ամեն կերպ ոգնում եր խորհրդային իշխանության դեմ պատերազմող Կոլչակին։ Այսպիսով Կոլչակի թագավորության մեջ Հիմնադիր ժողովի իշխանութուն եր, այսպես կոչված «դեմոկրատիան»։ Իսկ Մոսկվայում խորհրդային իշխանութուն եր, բանվոր դասակարգի ու չքավոր գյուղացիության իշխանութուն։

Բայց ինչ պատահեց։

Գյուղացիներն Ահա թե ինչ։ Յերբ մենշևիկներն ու եսերների ոգնությամբ Կոլչակին իր բանակը կազմակերպեց և իրեն բավական ուժեղ զգաց, նա ցրեց Հիմնադիր ժողովի կոմիտեն, վորին գլուխ եյին կանգնած պարոնայք մենշևիկներն ու եսերները։

Սիրերից հալածվելով, նրանք փախան դեպի խորհրդային իշխանության սահմանը՝ փրկութուն գտնելու կարմիր Մոսկվայում։ Իսկ Կոլչակը, վոր իրեն կոչում եր «Ռուսաստանի գերագույն կառավարիչ», զուտ միապետական կարգեր հայտարարեց։

Ահա հենց այս հանգամանքը պարզեց, վոր հեղափոխության ժամանակ կամ միայն բուրժուազիայի անսահման տիրապետության կողմը պիտի լինել, կամ բանվոր դասակարգի անսահման տիրապետության կողմը։ Գյուղացիութունը ճիշտ ուղին բռնեց և վերջնականապես խորհրդային իշխանության կողմն անցավ՝ ոգնելով նրան կռվելու սպիտակ գվարդիականների դեմ։ Այս հանգամանքն ապահովեց խորհրդային իշխանության հաղթանակը քաղաքացիական պատերազմի մեջ, վորի շնորհիվ ել կալվածատերերի հողերն ընդմիջա մնացին գյուղացիների ձեռքին։

Զեպարուքան Տնտեսական տեսակետից գյուղացիութունը միակամիտե։ տարր չե։ 1914 թվին Ռուսաստանում կային 3

միլիոն մշտական գյուղատնտեսական բանվորներ և 12 միլիոն ժամանակավոր բանվորներ։ Բացի դրանից, բոլոր գյուղացիների համարյա մի յերրորդը գյուղական չքավորներ պիտի համարենք, այսինքն այնպիսի տնտեսություններ, վոր վոչ ձի ունեն, վոչ ել կով։ Այդ կարգի տնտեսություններին նույնիսկ հեղափոխության ժամանակ նրանց ձեռքն անցած կալվածատիրական հողերը վոչինչ տալ չկարողացան, վորովհետև այդ հողերը մշակելու համար վոչ մի միջոց չունեյին։

Այսպիսով, հեղափոխության ժամանակ, գյուղում մի կողմից չքավոր տնտեսություններ կային, մյուս կողմից՝ գյուղացիական խոշոր տնտեսություններ։ սրանք մեծ քանակությամբ հող, անասուններ ու գյուղատնտեսական մեքենաներ ունեյին։ Կուլակներն այս խումբը թեպետև քանակով մեծ չեր, բայց տնտեսապես շատ ուժեղ եր։ Գյուղում հենց դրանք եյին իշխում և իրենց յենթարկում չքավորներին։

Այս յերկու ծայրահեղ խմբակների միջև գտնվում են գյուղացիական միջին տնտեսությունները, պարզապես կոչված միջակները։ Իսկ հեղափոխութունը այս յերեք խմբակներից ում ամենաշատ բանը տվեց։ Սկզբներում ամենից շատ կուլակներն ոգտվեցին։ Դա հասկանալի չե։ Չքավորից նրանք ավելի ուժեղ եյին, կալվածատիրական հողերը, անասուններն ու ինվենտարը առաջին հերթին նրանք խլեցին։ Իսկ չքավորութունը հեղափոխության սկզբի որերին վոչինչ չստացավ։

Այսպիսի յերեուկ խորհրդային իշխանութունը անտես չեր կարող առնել։ Նա հենց նրա համար ե չքավորության իշխանութուն կոչվում, վորպեսզի պաշտպանի չքավորութունը։ Հարկավոր եր հեղափոխութուն մտցնել նաև գյուղում։ Այս նպատակով խորհրդային իշխանութունը դեկրետ (որենք) հրատարակեց՝ գյուղերում չքավորության կոմիտեներ կազմակերպելու մասին (կրճատ ձևով դրանք կոչվում են комбеды)։ Չքավորության կոմիտեները պիտի համախմբեին իրենց շուրջը սակավահող գյուղացիներին ու բատրակներին և պայքարեին

կուլակներին դեմ: Ոգտվելով խորհրդային իշխանության պաշտպանությունից, չքավորության կոմիտեները խլուսեցին կուլակներին հողին ու գյուղատնտեսական ինվենտարը և հանձնում չքավորներին:

Ենթև կուլակները սպիտակ գվարդիականների կողմնացան:

Մինչև Հոկտեմբերյան հեղաշրջումը վողջ գյուղացիությունն անխտիր բայլելիկներին ու խորհրդային իշխանության կողմն էր: Կուլակները մտածում էին ոգտվել կալվածատերերի հաշվին ու ընդլայնել իրենց տնտեսությունը: Ահա թե ինչու բայլելիկների կողք՝ «ամբողջ հողը գյուղացիներին»՝ պաշտպանեց վողջ գյուղացիությունն առանց խտրության: Իսկ չքավորության կոմիտեներ հաստատվելուց հետո, յերբ գյուղական չքավորությունը կուլակներին բավականին սեղմեց, կուլակները տեսան, վոր իրենց գործը գլուխ չի գալիս, ուստի և թեքվեցին սպիտակ գվարդիականների կողմը, հաճախ գրավելով իրենց յետից անգիտակից ու հետամնաց չքավորներին:

Այնուամենայնիվ, քաղաքացիական պատերազմի ընթացքում միջին ու չքավոր գյուղացիները, շատ քիչ բացառությամբ, հաստատուն կերպով կանգնած էին խորհրդային իշխանության կողմը և չխախտեցին բանվոր դասակարգի հետ ունեցած միությունը:

Խորհրդային իշխանությունը 1918-19 թվականներին գյուղը բաղադրական պատերազմի քաղաքում:

Խորհրդային իշխանությունն իր կողմից ամեն կերպ ձգտում էր թեթևացնել գյուղացիության ծանր դրությունը: Ճիշտ է, սկզբում շատ բան նա չկարողացավ տալ: Ժամանակը դաժան էր: Դոնի ավազանում, ուր ածուխ էր արտադրվում, կովկասում, ուր նավթահանքերն են, Թուրքեստանում, ուր բավական է բուսնում, տեր ու տնորենը սպիտակ գվարդիականներն էին: Յերկաթուղիները, գործարաններն ու գավոնները մնացել էին առանց ածուխի ու նավթի: Վորպես վառելանյութ ստիպված փայտ էին գործածում: Տեկստիլ գործարանները մնացել էին առանց հում նյութի: Ապրանք քիչ էր արտադրվում, իսկ այն փոքր քանա-

կությունն էլ, վոր արտադրում էին այդ ժամանակ պետական ձեռնարկությունները, առաջին հերթին պետք էր Կարմիր բանակին տալ: Այդ ժամանակ Կարմիր բանակն արդեն մոտ 3 միլիոն մարդ էին հաշվում: Պետք էր սպառազինել ու հագցնել Կարմիր բանակին, վորովհետև քաղաքացիական պատերազմի հաղթանակը դրանից էր կախված: Քաղաքացիական պատերազմի հաղթանակն ամենագլխավոր խնդիրն էր, վորովհետև դրանից էր կախված, թե Ռուսաստանում բանվորագյուղացիական իշխանությունն է լինելու, թե կալվածատերերի ու կապիտալիստների իշխանություն: Սպիտակ գվարդիականներին ջախջախելու համար հարկավոր էր ձեռք առնել ամենահաստատուն ու վճռական միջոցներ, կանգ չառնել վող մի բանի դեմ և հնարավոր յեղած ամեն բան անել:

Խորհրդային իշխանությունն այդպես էլ արավ: Այժմ արդեն գիտենք, վոր այդ քաղաքականությունը ճիշտ էր ու լավ հետևանքներ տվեց: Երկրում իշխանությունը մենք մեր ձեռքում պահեցինք, և Ռուսաստանում այլևս բուրժուական իշխանություն չի լինի:

Հասկանալի է, վոր այդպիսի պայմաններում խորհրդային իշխանությունը գյուղացուն շատ բան տալ չէր կարող: Այն ժամանակ բոլորն էլ քաղցած էին: Քաղաքներում բանվորները մի ֆուռտ պարենբաժին էին ստանում, իսկ Լենինգրադի բանվորները, վորոնց յերախտիքը հեղափոխության հանդեպ շատ մեծ է, յերբեմն այդ մեկ ֆուռտ պարենբաժինն էլ չէին ստանում: Քաղցած ու մերկ, նրանք կանգնում էին դադդահների առջև ու Կարմիր բանակի համար գնդակներ, հրացաններ ու ռումբեր պատրաստում: Այնուամենայնիվ, այդ համատարած աղքատության ժամանակ 1918-19 թվականին խորհրդային իշխանությունը գյուղին մեկ միլիոն փութ նավթ տվեց, մեկ միլիոն փութ շաքար, $2\frac{1}{2}$ միլիոն փութ աղ և այլն: 1920-21 թվին $6\frac{1}{2}$ միլիոն փութ նավթ տվեց, $2\frac{1}{2}$ միլիոն փութ շաքար ու $10\frac{1}{2}$ միլիոն փութ աղ:

Իհարկե, այդ բոլորը գյուղի համար շատ քիչ էր, բայց վորքան էլ ցանկանար, խորհրդային իշխանությունն այդ ժամանակ ավելի չէր կարող տալ:

Պարենմասնա-
տու մը յեվ ա-
զատանքները:

Պարենմասնատու մը ծայրահեղ միջոցներէջ
մեկն էր, վոր անհրաժեշտ էր հեղափոխու-
թյունը փրկելու համար: Առանց պարենմաս-
նատու մի չէր կարելի բանակը կերակրել: Առանց դրան քա-
ղաքների բանվորները, վոր առանց այն էլ կիսաքաղց էին ապ-
րում, սովամահի կդատապարտվէին: Չպիտի մոռանալ, վոր
ամենահայտնաւոր վայրերը՝ Ուկրաինան, Կովկասն ու Սիբիրը
կտրված էին խորհրդային Ռուսաստանից, և պարենմասնատու-
մի ամբողջ ծանրութիւնը ընկել էր կենտրոնական նահանգների
վրա: Սակայն այստեղ ևս խորհրդային իշխանութիւնը ֆնաց
վորպէս չքավորութեան իշխանութիւն: Պարենմասնատու մը
ծանրանում էր միայն գյուղի կուլակների վրա. սրանք պետու-
թեանը տալիս էին իրենց ստացած հացի մեծ մասը, այնինչ գյու-
ղացիութեան ավելի չքավոր մասը քիչ էր տալիս: Իսկ բոլորովին
չքավորները պարենմասնատու իջ միանգամայն ազատված էին:

Պարենմասնատու մի պատճառով արգելվում էր ազատ
առևտուրը: Ընդհանուր քաղցի ու պակասութեան ժամանակ հացի
ազատ առևտուրը մի նշանակութիւն կարող էր միայն ունե-
նալ, վոր գյուղական կուլակները, մեծ պաշարներ ունենալով,
քաղցի հետևանքով անխիղճ շարաշահութեամբ պիտի զբաղվէին:
«Քաղցած յերկրում հացի ազատ առևտուր,—գրում էր այն ժա-
մանակ ընկ. Լենինը,—նշանակում է հարուստների հաղթանակ
ընդդէմ աղքատների, վորովհետև հարուստները կգնեն հացը
նույնիսկ չափազանց բարձր գնով: Իսկ աղքատները վոչ մի բան
չեն կարող ձեռք բերել: Ազատ առևտուր նշանակում է հարուստ-
ների համար շահվելու ազատութիւն, իսկ աղքատների համար՝
մեղմելու ազատութիւն: Հացի ազատ առևտուրը կյանքը կը-
ջրջի դեպի յետ, դեպի կապիտալիստների տիրապետութիւնն
ու անսահման իշխանութիւնը»:

Խորհրդային Խե-
ղացու ժողովուրդ
դեպի միջին
գյուղացին:

Գյուղում չքավորութեան կոմիտեներն իրենց
գործն արին,—կուլակի հասույթները նրանք
միջին կրճատեցին: 1917 թվին 4 և ավելի ձի
ունեցող գյուղացիական տնտեսութիւնները
կազմում էին բոլոր տնտեսութիւնների 20%-ը, իսկ 1919 թվին

արդեն 1/20-ը միայն: 4 ու ավելի կով ունեցող տնտեսու-
թիւնները թիվը նույնպէս 20%-ից իջավ մինչև 1%-ի: Գյուղ-
կողմից չքավորների վիճակը սիբիրէ բարձրացավ: 1917 թվին
ձի չունեցող տնտեսութիւնները կազմում էին 28%-ը, իսկ
1919 թվին 25%-ը միայն: Կով չունեցող տնտեսութիւնների
թիվը իջավ 18%-ից մինչև 15%-ը: Այդպիսով միջին գյուղա-
ցիութեան խմբակն ավելացավ ինչպիսի ծայրահեղ յերկու խմբակ-
ներին:

Գյուղում չքավորութեան կոմիտեներն արդեն անելիք չու-
նեցին և 1919 թվի սկզբին վերացվեցին: Գյուղն սկսեց կա-
ռավարել կանոնավոր կերպով ընտրված խորհուրդը, վորի կազմի
մեջ մտնում էին միջին գյուղացիներն ու չքավորները: Իսկ
կուլակները, վոր վարձու աշխատանք են գործադրում, մինչև
այժմ էլ խորհրդի մեջ ընտրվելու իրավունք չունեն որեւէքով:
«Միջին գյուղացիները,—ասում էր այն ժամանակ ընկ. Լե-
նինը — խորհրդային իշխանութեան թշնամիները չեն, այլ նրա
բարեկամները: միջին գյուղացիութեան հետ համաձայնութեան
գալը հնարավոր է ու անհրաժեշտ»:

Ն Ե Պ Ի Ն Քաղաքացիական պատերազմի ժամանակ պա-
տ Ե Գ Ե Լ Ե րենմասնատու մն ու ազատ առևտրի արգե-
լումը, վորպէս ծայրահեղ միջոցներ, հարկավոր էին: 1921 թ.
սկզբին քաղաքացիական պատերազմը վերջացավ: Խորհրդային
իշխանութիւնը բոլոր ճակատներում հաղթող հանդիսացավ:
Քաղաքացիական պատերազմը վերջանալուց անմիջապէս հետո
խորհրդային իշխանութիւնն առաջադրեց այն հարցը, թե ան-
հրաժեշտ է արդյոք այժմ պարենմասնատու մը շարունակել: և
չէ՞ կարելի արդյոք այն փոխարինել մի այլ, գյուղացիութեան
համար ավելի թեթեւ տուրքով:

Կոմմունիստական կուսակցութեան X համագումարը 1921 թ.
մարտ ամսին, այսինքն քաղաքացիական պատերազմը վերջա-
նալիս այդ հարցը նույնպէս քննութեան առավ և վճռեց պա-
րենմասնատու մը փոխարինել պարենհարկով ու իրավունք տալ

գյուղացիութեանը հացի և գյուղացիական տնտեսութեան այլ միջոցները ավելցուկներն ազատ կերպով վաճառելու:

Յեթե քաղաքացիական պատերազմի տարիներին բանվորները ու գյուղացիները հիմնական անելիքն այն էր, վոր ինչ կերպ էլ լինի իրենց ձեռքին պահեն իշխանութիւնը, ապա քաղաքացիական պատերազմից անմիջապէս հետո նրանց առջև մի այլ, վոչ պակաս կարևոր ու պակաս դժվարին խնդիր դրվեց, այն է՝ վերականգնել քայքայված գյուղացիական տնտեսութիւնը:

Ռուսաստանում, — ասում էյին կոմմունիստները, — ուր գյուղացիութիւնը ազգաբնակչութեան մեծ մասն է կազմում, խոշոր արդիւնաբերութեան զարգացումն անհնարին է առանց գյուղական տնտեսութեան վերականգնման: Իսկ վորպէսզի վերականգնվի այդ տնտեսութիւնը, մանր գյուղացու համար այնպիսի պայմաններ պիտի ստեղծել, վոր նա հնարավորութիւն ունենա վերականգնել ու ընդլայնել իր տնտեսութիւնը: Այդպիսի պայմաններ ստեղծելու համար էլ հաստատվեց պարենհարկը, և ընդլայնվեց ազատ առևտուրը:

Ե Շ Պ. Այդ ժամանակից, այն է՝ 1921 թվի ապրիլամսից սկսվում է այսպէս կոչված նոր տնտեսական քաղաքականութիւնը:

Նոր տնտեսական քաղաքականութեան շրջանում գյուղացիական տնտեսութիւնն սկսում է արագ կերպով վերականգնվել: Ճիշտ է, առաջին տարին վոչ մի հետևանք չտվեց: Այդ ժամանակ Սորհրդային Ռուսաստանին մեծ դժբախտութիւն պատահեց, վոր ամենքն էլ դեռ հիշում են: Անբերրիութիւնն ընդգրկեց 30 նահանգ և խիստ քայքայեց գյուղացիական տնտեսութիւնը: Սորհրդային իշխանութիւնը լարեց իր վերջին ուժերն ու ոգնութեան հասով գյուղացիութեանը: Հարյուրհազարավոր գյուղացի լքեց իսկներ բերում էլին քաղաքները ու տեղավորում գործարաններին ու զավուղներին կից կազմակերպված հատուկ մանկատների մեջ: Բանվորներն ու ծառայողները կտրում էին իրենց չնչին ռոճկից վերջին կոպեկները, վորպէսզի կերակրեն գյուղացի լքեցիներին ու փրկեն նրանց սովածահուլթիւնից:

Գյուղական տնտեսութեան աճումը 1923 թվին վոչ մի կասկածի չենթակա չի: Դա խոստովանեցին նույնիսկ բուրժուական զիտնականները, վորոնք ամեն կերպ ձգտում էին նսեմացնել խորհրդային իշխանութեան հաջողութիւնները:

Միջանի թվեր կբերենք, վորոնք ցույց կտան, թե՛ 1922 թվի համեմատութեամբ՝ 1923 թվին ցանքսերի տարածութիւնը վորքան է ավելացել:

Աշնանացան հաճար	ցանված է 21 0/0 ավելի
Գարնանացան ցորեն	» 44 0/0 »
Վարսակ	» 22,5 0/0 »
Գարի	» 73 0/0 »
Կարտոֆիլ	» 28 0/0 »

Այդ տարի ավելացավ նաև տեխնիկական կուլտուրաների՝ շաքարաձակնդեղի, կտավհատի, կանեփի ու բամբակի ցանքսերի տարածութիւնը: Կանեփի ցանքսերի տարածութիւնը նույնիսկ նախապատերազմականից էլ անց կացավ: Ավելացավ նույնպէս անասունների քանակը:

Այդպիսի հաջողութիւններ կան նաև քաղաքային արդիւնաբերութեան մեջ: Նոր տնտեսական քաղաքականութիւնն սկսվելուց հետո անընդհատ աճում է բարածուխի ու նավթի արտադրութիւնը, չուգունի ձուլումը և բամբակի մանվածքի ու բամբակի կտորեղենի պատրաստումը:

Միանգամայն ակներև է, թե ճիշտ է այն ուղին, վոր 1921 թվից սկսած բռնել են կոմմունիստական կուսակցութիւնն ու խորհրդային իշխանութիւնը: Այդ ուղին տանում է դեպի տնտեսութեան վերականգնումը, նրա հարստութեան աճումն ու բոլոր աշխատավորների բարեկեցութեան բարձրացումը:

Լարված ուշադրութեամբ խորհրդային իշխանութիւնը հետևում է, վոր 1917 թ. հոկտեմբերին բանվորների ու գյուղացիների միջև կնքված դաշինքը չբանգվի, վորպէսզի աճի ու ամրապնդվի բանվոր դասակարգի կապը գյուղացիութեան հետ:

Այս մասին ընկ. Լենինը դեռ իր կենդանի ժամանակ շատ է խոսել ու գրել: Վլադիմիր Իլյիչն իր վերջին հոգվածների ու ճառերի մեջ մեզ պատվիրում է ամբապնդել մերձեցումը գյու-

դացիության հետ: Կուսակցությունն ու խորհրդային իշխանությունը սրբությամբ կատարում են իրենց ուսուցչի պատգամները:

Հացի գինը 1923 թվի աշնանը հացի ու գյուղական տնտեսության ուրիշ մթերքների գինը խիստ ընկած, իսկ բաղաժային ապրանքների գինը մնաց բարձր: Հասկանալի չէ, վոր այս հանգամանքը գյուղացիական տնտեսության վրա վատ պիտի անդրադառնար: Խորհրդային իշխանությունը յեռանդուն միջոցներ ձեռք առավ, վորպեսզի հավասարեցնի գները:

Իսկ հետ քան չեր: Յերկրում չափազանց շատ հաց կար, պետք էր կազմակերպել հացը արտասահման արտահանելու գործը: Պատերազմի ու հեղափոխության ժամանակ ամերիկական հացը մեր հացը դուրս էր վանել արտասահմանյան շուկաներից. հարկավոր էր մեր հացի համար նորից շուկա նվաճել: Մեծ դժվարությամբ հաջողվեց այդ բանն անել: Մենք սկսեցինք արտասահման հաց արտահանել: Հացի արտահանության ու խորհրդային իշխանության ձեռք առած այլ միջոցների շնորհիվ հացի գինը բարձրացավ: 1923 թ. ոգոստոսի 1-ին մի փութ հացի միջին գինն ամբողջ Միության մեջ 51 կոպեկ էր, իսկ 1924 թ. ոգոստոսի 1-ին մի փութ հացի միջին գինը դարձավ 1 ռուբլի: Այսպիսով հացի գինը համարյա չերկու անգամ բարձրացավ: Միաժամանակ բաղաժային արդյունաբերության բոլոր ապրանքների գներն իջեցրին, հատկապես գյուղացիական ապրանքների, ինչպես են՝ աղը, շաքարը, նավթը, չիթը և այլն:

Հասկանալի Խորհրդային իշխանությունը մեծ աշխատանք է կատարել նաև գյուղացիությունից հարկ առնելու գործի նկատմամբ: Այդ հարցը քննության առավ Կոմմունիստական կուսակցության XII համագումարը 1913 թվի ապրիլին: Այդ հարցի մասին համագումարը բանաձև ընդունեց, ուր ասված է, թե «հարկերի չափը սահմանելու ժամանակ խորհրդային իշխանությունը պիտի ղեկավարվի գյուղական տնտեսության զարգացման ու բարձրացման շահերով, ճշտությամբ գնահատելով գյուղ-

դացիական տնտեսության իսկական վճարունակությունը, ինչպես ամբողջությամբ, այնպես և առանձին շրջաններով վերցրած: 420 միլիոն ռուբլու չափ հարկ սահմանվեց, այդպիսով խորհրդային իշխանությունը գյուղացուց վերցնում էր այդ թվին գյուղատնտեսական բոլոր մթերքների արժեքի մոտ 12%⁰ը, այնինչ ցարական կառավարությունը վերցնում էր մինչև 20%⁰:

XII համագումարից քիչ ժամանակ հետո հրատարակվեց միասնական գյուղատնտեսական հարկի որոշում, վորն ուժի մեջ մտավ 1923 թ. մայիսի 10-ից: Առաջներում հավաքվող բազմազան հարկի փոխարեն (միասնակա՝ պարենհարկ, աշխատավորական փոխադրական հարկ, տրամական հարկ և այլն), հիմա ունենք միասնական գյուղատնտեսական հարկ:

Կառավարում 1914 թվից սկսած, համարյա 10 տարի Ռուսաստանում շրջանառության մեջ էին թղթադրամները: Արդեն 1915 թվի վերջին դրանք սկսեցին մեծ չափով կորցնել իրենց արժեքը: Թղթադրամների արժեքազրկությունից գյուղացիությունը շատ բան կորցրեց: Վերջին տարիներս թղթադրամն որեցոր արժեքազուրկ էր դառնում, և գյուղացիության կորուստներն ամենաբարձր չափերի հասան: Խորհրդային իշխանությունը նկատի առնելով այս հանգամանքը, հենց վոր հնարավոր չեղավ, թղթադրամները փոխարինեց հաստատուն ու կայուն դրամներով: Այդ հսկայական ու դժվարին գործն այժմ համարյա վերջացել է:

Գյուղացեցեաց Միջին ու չքավոր գյուղացին չերբեմն կարճ կաճ վարկ. ժամանակով փողի կարիք է զգում, վորպեսզի կարողանա բարելավել իր տնտեսությունը: Փող ճարելու համար նա ստիպված գյուղական կուլակին է դիմում, վորն ոգտվում է հանգամանքից, վորպեսզի ստրկացնի գյուղացուն: 1924 թ. զարնանը պետությունը հիմնեց գյուղատնտեսական բանկ: Այդ բանկը նպատակ է դրել գյուղացիներին վարկ տալ՝ իրենց տնտեսական կարիքների համար: Այդ բանի համար պետությունը բաց է թողել հարկավոր գումար:

Այսպիսով պետությունն ոգնում է միջին ու չքավոր գյուղացիներին՝ կովելու կուլակների բռնության դեմ:

Կոոպերացիա. Բացի այդ՝ պետությունը ձգտում է ոգնել գյուղացուն՝ ազատագրվելու վաճառականից՝ ու առևտրականից: Այդ նպատակով գյուղերում կազմակերպվում են ինչպես սպառողական, այնպես և գյուղատնտեսական միջերջներ վաճառող ու վերամշակող կոոպերատիվներ: Այն ոգուտը, վոր վաճառականն ու առևտրականը շահում են գյուղացուց, կարող է մնալ և պիտի մնա գյուղացու տնտեսություն մեջ: Կազմակերպվում են նաև արտադրական կոոպերատիվներ, ինչպես, որինակ, Կոալիտատակենտրոնը (Льноцентр) և այլն: Այս բոլոր կոոպերատիվներին կառավարությունը մեծ գումարներ է բաց թողնում:

1924 թվի առ. Յարական կառավարությունը դարերով գյուղերի ու բերրությունը. ղացիությունը խավարի ու տգիտության մեջ էր պահել: XX դարում ուսու գյուղացին հողը մշակում էր համարյա նույն միջոցներով, ինչ վոր միջանի հարյուր տարի սրանից առաջ: Դրանով էլ բացատրվում է այն հանգամանքը, վոր Ռուսաստանում այնպես հաճախակի յե պատահում անբերրություն: Խորհրդային իշխանությունը յերեք տարվա խաղաղ տնտեսական աշխատանքի ընթացքում դեռ չկարողացավ վոչ ինչ անել, վորպեսզի ընդմիշտ վերացնի անբերրությունը: 1924 թվին մի շարք միջոցներ են նախորոշվել անբերրության դեմ կովելու համար: Այդ միջոցները 5 տարում պիտի իրագործվեն և խորհրդային պետության վրա նստելու յեն 260 միլիոն ռուբլի վոսկով:

Այդ միջոցները, ինչպես արդեն ասացինք, 5 տարում պիտի իրագործվեն. այդ միջոցներն են. շատ լավ պիտի կազմակերպել գյուղական տնտեսությունը, մշակել սերմացան, ստեղծել հողի մշակման նոր ձևեր ու բազմադաշտ սիստեմ և այլն: Բացի այդ՝ անմիջական ոգնություն ցույց տրվեց անբերրության շրջանների ազգաբնակչությանը: Պետությունն այդ գործին հատկացրեց 70 միլ. ռուբլի, վորից 40 միլ. ռուբլին քաղցող ազգաբնակչությունը կերակրելու և ցանքսեր անելու համար, 14 միլ. ռ. հասարակական աշխատանքներ կազմակերպելու համար, 8 միլիոնը՝ յերեխաներին կերակրելու և 8 միլիոնն էլ գյուղացիներին վարկ տալու՝ անասուններ գնելու համար:

Անբերրության շրջաններում կուլակները գյուղացիներից շատ եժան անասուններ եյին գնում: Դա նշանակում էր, վոր գյուղացիական տնտեսությունը վերջնականապես քայքայվում է, վորովհետև առանց անասունի գյուղացին իր հողը մշակել չի կարող: Անասուններ գնելու համար բաց թողված վարկի նպատակն էր՝ ոգնել գյուղացուն դժվար ըուպեներին և հնարավորություն տալ դիմանալու մինչև հաշորդ բերքը:

1924 թվի անբերրությունը մեզ վոչ մի քայքայում չպատճառեց: Անբերրի շրջաններին սերմացվով կառավարությունը կատարելապես ապահովեց, գյուղացիները վոչ միայն պահեցին իրենց նախկին ցանքսաշերտերը, այլև բավականին ընդլայնեցին այն: Վորպեսզի սերմացուն կանոնավոր կերպով տեղ հասներ, ու գյուղացիներին ցույց տրվելիք ոգնությունը կանոնավոր կատարվեր, անբերրի շրջանները մեկնեց խորհրդային կառավարության գլուխ Ալեքսեյ Իվանովիչ Ռիկովը:

«Խորհրդային իշխանության 7 տարին ու գյուղացիությունը»:

Ըստ Մ. Պավլովի

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ.

Հաստատված է Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի կողմից
1925 թ. մարտի 16-ին.

Գյուղական խորհուրդը, իշխանություն մարմին հանդիսանալով իր գտնված վայրի սահմաններում, ունի հետևյալ գլխավոր խնդիրները. գյուղացիական տնտեսության բարձրացումը, պայքար տգիտության, խավարի, հիվանդությունների և գյուղական կյանքի այլ թերությունների դեմ. աշխատավոր բնակչության իրավունքների պաշտպանությունը՝ բանվորների և գյուղացիների յուրյան հիման վրա. վերջին կարելի չէ՝ ճիշտ և լիակատար գործադրությունը բանվորա-գյուղացիական կառավարության որենքների, վորոնց նպատակն է աշխատավորների կյանքի բարվոքումը. լայն չափերով գյուղացի տղամարդկանց և կանանց զբաղվելու պետությունը կառավարելու և պետական ապարատը բարելավելու գործի մեջ: Հիշյալ նպատակներով գյուղական խորհուրդները կազմակերպվում են հետևյալ հիմունքներով.

I. ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.

1. Գյուղական խորհուրդը ըննում և մշակում է գյուղական վայրերի կյանքի ու տնտեսության շինարարության վերաբերյալ բոլոր խնդիրները և իր վճիռներն ի կատար են ածում սահմանված կարգով:

2. Իր իրավունքներն իրականացնելու և իր վրա դրված պարտականությունները կատարելու կարգով գյուղական խորհուրդը

ա. պաշտպանում է գյուղական վայրերում ապրող գյուղացիներին, բանվորներին, մշակներին՝ աղամարդկանց և կանանց իրավունքները.

բ. հոգ է տանում գյուղի բոլոր աշխատավոր բնակչության կուլտուր-կրթական կենցաղի բարվոքման մասին.

գ. աջակցում է աշխատավոր բնակչության փոխադարձ սեփականության և կոոպերացիաներ կազմակերպելու գործին.

դ. կտրուկ պայքար է մղում խավարի, տգիտության, գոեհեղությունների, պետական գույքի հափշտակության, կաշառակերության, վաշխառության, ստրկացուցիչ գործարքների և այլ որինսպանությունների դեմ.

ե. հսկում է որենքների գործադրության վրա և կատարում է բանվորա-գյուղացիական կառավարության վերադաս մարմինների կարգադրությունները.

զ. միավորում է գյուղխորհուրդին յենթակա և նրա սպասարկած վայրում գտնվող բոլոր խորհրդային կազմակերպությունների գործունեությունը:

3. Գյուղական խորհուրդը միջոցներ է ձեռք առնում բոլոր աշխատավոր բնակչությունը տեղական կյանքի շինարարության գործի մեջ քաշելու համար, վորպեսզի գյուղացի տղամարդիկ և կանայք կարողանան մասնակցել իրենց գյուղացիական գործերը կառավարելու մեջ:

4. Այս նպատակով գյուղական խորհուրդը

ա. գումարում է բնակիչների ընդհանուր ժողովներ.

բ. հաշտարարում և բացատրում է բանվորա-գյուղացիական կառավարության որենքներն ու իշխանության կենտրոնական ու տեղական մարմինների կարգադրությունները.

գ. անհրաժեշտ դեպքերում հանձնաժողովներ է կազմում և գանազան հանձնարարություններ են անում առանձին քաղաքացիների և քաղաքացիների խմբերի.

դ. աջակցում է կոոպերատիվների և այլ կազմակերպությունների, վորոնց նպատակն է գյուղացիական կյանքի և գյուղատնտեսության պայմանների բարելավումը.

ե. կատարում է բնակիչների ընդհանուր ժողովների որինական վորոշումները.

զ. անհրաժեշտ դեպքերում ներկայացնում է բարձրագույն

ատյաններին բնակիչներին ընդհանուր ժողովների բոլոր վորոշումները, նրանց ցանկություններն ու խնդիրները.

է. հաշիվ և տալիս բնակիչներին իր գործունեությունը և իրեն վրա դրված հանձնարարությունների կատարման մասին:

Ծ. Գյուղական խորհրդի բոլոր վորոշումներն ու կարգադրությունները, վոր չեն հակասում գործող որենքների, պիտի գործադրվեն նրա գտնված վայրի սահմաններում:

Թ. Գյուղական խորհուրդը հաշվետու յե պատշաճ գավառակային գործադիր կոմիտեյի առաջ:

II. ԳԵՈՒՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.

Շ. Կառավարչության և հեղափոխական իրավակարգի պահպանության վերաբերմամբ գյուղական խորհրդի վրա դրվում է.

ա. աջակցություն ընտրական հանձնաժողովներին ընտրական ցուցակներ կազմելու և ստուգելու գործում, այլ և այդ ցուցակներից հանելու այն անձանց, վորոնք Հ. Ս. Խ. Հ. Սահմանադրության համաձայն ընտրական իրավունք չեն վայելում:

բ. պայքար հանցագործությանց դեմ (գաղտնի ողբգործության, անասուններ գողանալու, ինքնագլուխ անտառահատության, դասալքության, սրիկայության և այլ հանցանքների) գործող որենքների հիման վրա.

գ. հսկողություն իշխանության կենտրոնական և տեղական մարմինների բոլոր կարգադրությունների կատարման վրա և գավառակային գործադիր կոմիտեյի այդ կարգադրություններին հակառակելու դեպքերի մասին տեղեկություն տալը:

դ. հանցագործություններ յերևան հանելիս բոլոր անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելը, մինչև իսկ պատասխանատվության յեթեմա անձանց ձերբակալելով, հայանելով այդ մասին անհապաղ գավառակային գործադիր կոմիտեյին.

ե. հսկողություն յեկեղեցին պետությունից և դպրոցը յեկեղեցուց անջատելուն վերաբերյալ որենքների կանոնավոր կիրարկության վրա.

զ. հսկողություն ընկերությունների, ժողովների և հրա-

պարակական հանդեսների վերաբերմամբ սահմանված կանոնների կատարման վրա.

է. Գավառակային գործադիր կոմիտեյին ստրկացուցիչ գործարքներ կնքելու դեպքերի մասին հաղորդելը՝ այդպիսի գործարքները սահմանված կարգով լուծելու և հանցագործներին պատասխանատվության յենթարկելու համար.

ը. բնակչությանը առաջ քաշել պայքարելու տարերային աղետների դեմ, մասնավորապես անտառների հրդեհների, բույսերի վնասատուների դեմ և այլն.

թ. իշխանության վերադաս մարմինների հատուկ կարգադրությամբ յերկաթուղիները, փոստ-հեռագրական, հեռախոսի և էլեկտրական ցանցերը պահպանելը.

ժ. հոգատարություն փոստային հաղորդակցության կազմակերպության մասին և ամեն կերպ նրան աջակցելը.

ժա. բնակիչներին անհրաժեշտ վկայականներ տալը.

ժբ. բնակիչներից ամեն տեսակ դիմումներ ընդունելն ու քննելը և իր յեզրակացություններով հանդերձ ընթացք տալն այն խնդիրներին, վոր գյուղական խորհրդի քննության յենթակա չեն.

ժգ. Գավառակային գործադիր կոմիտեյին պարտադիր վորոշումներ խախտելու համար վարչական պատիժներ նշանակելու առաջարկություն անելը.

ժդ. գյուղական կատարածությունների ցուցակներ նախագծելը հերթականության կարգով և նրանց գործունեության ղեկավարությունը.

ժե. քաղաքացիական վիճակի ակտերի տոմարագրությունը որենքով վորոշված սահմաններում.

ժզ. պատշաճ դեպքերում անձանց և գույքի խնամակալները և հոգաբարձուների ընտրություն.

ժէ. ստորագրությունների, այլ և պայմանագրերի ու գործարքների վավերացումը՝ այդ մասին գոյություն ունեցող հատուկ որենքների հիման վրա և այդ որենքների սահմաններում.

ժը. բնակչության հաշվառությունը սահմանված ձևով և նորեկների տոմարագրությունը.

ժթ. բոլոր պաշտոնական անձանց և իշխանության մարմիններին աջակցութիւն ցույց տալը.

ի. կառավարչութեան և հեղափոխական իրավակարգի պահպանութեան վերաբերյալ բոլոր մասնաշաղկապ միջոցները գործադրելիս գլուղական խորհուրդն իրավունք ունի աջակցութիւն պահանջելու բնակչութիւնից և միլիցիայից, դիմելով գաղափարապաշտ գործադիր կոմիտեին կամ գաղափարային միլիցիապետին.

Տ. Հողային գործի, տնտեսութեան, առևտրի և բարեկրթութեան վերաբերմամբ գլուղական խորհուրդը

ա. միջոցներ է ձեռք առնում գլուղատնտեսութեան բարելուելու յեղանակներ կիրարկելու համար, այլ և լսում է ագրոնոմիական հիմնարկութիւնների գեկուցումները.

բ. աջակցում է հավաքական տնտեսութիւնների կազմակերպութեանն ու զարգացմանը և ոգնում ու ոժանդակում է այդ աշխատանքը կատարող մարմիններին.

գ. կազմակերպում է գլուղատնտեսական գործիքներ վարձու տալու, զուգավորման, հացահատիկներ զտելու, անասնաբուժական և այլ կայաններ, այլ և գործիքներ նորոգելու արհեստանոցներ և հոգ է տանում այդպիսի արհեստանոցներ ու կայաններ բանալու մասին.

դ. աջակցում է ապրոնոմիայի, հողաշինարարութեան, անտառային և անասնաբուժութեան պաշտոնյաներին՝ իրենց գործունեութեան ընթացքում.

ե. ղեկավարում է իր սպասարկած վայրի սահմաններում սերմացու համբարելու գործը և սերմանման կամպանիաները.

զ. ղեկավարում է սերմացուի տեղական ֆոնդեր կազմակերպելու գործը և միջնորդում է սերմացուի փոխառութեան մասին.

է. նախագլուղութեան միջոցներ է ձեռք առնում անասունների հիվանդութիւնների տարածման դեմ (կարգադրութիւններ է անում հիվանդացած անասուններին առանձնացնելու, անասնաբույժներ հրավիրելու, վարակիչ հիվանդութիւններից սատկած անասուններին թաղելու մասին և այլն).

ը. հետևում է, վոր կատարվեն բնակչութեան կարիքները համար փայտեղեն բաց թողնելու կանոնները.

թ. մասնակցում է բնակիչների միջև ծագող առանձին հողային վեճերի քննութեանը՝ կենտրոնական իշխանութեան այդ մասին հրատարակած հատուկ հրահանգների հիման վրա.

ժ. աջակցում է ամեն տեսակ կոոպերատիվ կազմակերպութիւնների զարգացմանն ու գործունեութեանը.

ժա. ղեկավարում է գլուղական խորհրդի տրամադրութեան տակ գտնվող ձեռնարկութիւնները (զարբնոցները, ջրաղացները և այլն).

ժբ. չի թույլ տալիս առանց պատենտի առևտուր անելու.

ժգ. չի թույլ տալիս հրադինանյութերի, վոգելից ըմպելիների առևտուր անել՝ առանց այդ մասին սահմանված հատուկ կանոններին հետևելու.

ժդ. բարեկարգ վիճակի մեջ է պահում տեղական, գլուղական նշանակութիւն ունեցող ճանապարհներն ու կամուրջները, այլ և հսկում է գաղափարային, գաղափարային և պետական նշանակութիւն ունեցող ճանապարհների և կամուրջների բարեկարգութեան վրա.

ժե. հսկում է շինարարական և հրդեհների առաջն առնելու կանոնների կիրարկութեան վրա.

ժզ. կազմակերպում է հրդեհների առաջն առնելու գործը և հետևում է, վոր բնակիչները հրդեհների դեմ մաքառելու վերաբերմամբ իրենց պարտականութիւնները կատարեն.

ժէ. կազմակերպում է ոգնութիւն անտառների հրդեհները հանգցնելու համար.

ժը. հսկում է գլուղերի սանիտարական վիճակի վրա և միջոցներ է ձեռք առնում սանիտարական պայմանները բարելավելու համար.

ժթ. տոմարագրում է հողի վարձակալութեան պայմանագրերը և հետևում է, վոր կնքված պայմանագրերը համապատասխան լինեն գոյութիւն ունեցող որենքներին:

9. Ֆինանսահարկային գործի վերաբերմամբ գլուղական խորհուրդը

ա. կազմում է գլուղական խորհրդի գաղափարային բյուջեի մեջ մտնող յեկմտից նախահաշիվները.

բ. հաշիվ է տալիս ընտրողներին ու գավառակային գործադիր կոմիտեյին գյուղական խորհրդին տրամադրած միջոցները ծախսելու մասին.

գ. միջոցներ է ձեռք առնում միասնական գյուղատնտեսական հարկը գանձելու համար.

դ. գավառակային գործադիր կոմիտեյի կարգադրությունն ստանալուց հետո կազմում է գյուղատնտեսական հարկ վճարողների ցուցակներն ըստ գյուղերի.

ե. հարկի և հաշվառության յենթակա առարկաների թագցնելու առաջն է առնում.

զ. հետևում է, վոր միասնական գյուղատնտեսական հարկի վերաբերյալ արտոնություններն ի կատար ածվեն և միջնորդում է գավառակային գործադիր կոմիտեյի առաջ այդպիսի արտոնությունների անհրաժեշտության մասին.

է. միջոցներ է ձեռք առնում տուգանքները գանձելու համար, միասնական գյուղատնտեսական հարկը ժամանակին չվճարելու դեպքում.

ը. աջակցում է արհեստահարկը գանձելուն.

թ. գավառակային գործադիր կոմիտեյի հանձնարարությամբ գանձում է ապառիկ մնացած հարկերն ու տուրքերը.

ժ. չի թույլ տալիս որեւոր չսահմանված հարկերի ու տուրքերի գանձումը.

ժա. մասնակցում է ապահովագրության գործակալների գնահատության աշխատանքներին, վորոշում է գյուղատնտեսության հասցրած վնասների չափը և աջակցում է ապահովագները ժողովելուն:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Գավառական գործադիր կոմիտեյի առաջարկությամբ խորը գյուղերի գյուղխորհուրդներին կենտրոնական Գործադիր կոմիտեն կարող է բյուջեյի իրավունք վերապահել:

10. Հինվորական գործի վերաբերմամբ գյուղական խորհուրդը

ա. հաշվի յե առնում բոլոր զինապարտ բնակիչներին.

բ. հաշվի յե առնում ձիերը, սալքերը, ձիասարքերը՝ այդ

մասին գոյություն ունեցող հատուկ որենքների ու կանոնների համաձայն.

գ. հսկում է, վոր զինապարտ բնակիչները ճշտությամբ ներկայանան ստուգողական զորաժողովներին.

դ. աջակցում է աշխատավորների ընդհանուր զինվորական ուսուցման վերաբերյալ բոլոր կարգադրությունների կատարմանը.

ե. տեղավորում է անցնող զորամասերն ու շենքեր է հատկացնում զինվորական հիմնարկությունների համար:

11. Աշխատանքի վերաբերմամբ գյուղական խորհուրդը

ա. իր գտնված վայրի սահմաններում հսկում է, վոր ժամանակին ու ճշտությամբ կատարվեն աշխատանքի վերաբերյալ գոյություն ունեցող որենքներն ու իշխանության կենտրոնական մարմինների կարգադրությունները.

բ. աջակցում է արհեստակցական կազմակերպությունների գործունեությանը:

12. Կուլտուր. կրթական և առողջապահության գործի վերաբերմամբ գյուղական խորհուրդը

ա. միջոցներ է ձեռք առնում դպրոցական և նախադպրոցական ցանցը զարգացնելու համար և հնարավոր ոգնությունն է ցույց տալիս դպրոցներին.

բ. գործավորում է անգրագիտության դեմ պայքարելու միջոցները.

գ. կազմակերպում է խրճիթ-ընթերցարաններ և գրադարաններ, միջոցներ է ձեռք առնում ստանալու և տարածելու բնակչության մեջ լրագրներ, հանդեսներ, զրքեր, որինագրքեր և այլն, այլ և աջակցում է գյուղական թղթակիցներին.

դ. կազմակերպում է գյուղական բժշկա-սանիտարական հիմնարկություններ.

ե. իրագործում է վարակիչ հիվանդությունները կանխելու և նրանց դեմ պայքար կազմակերպելու համար արված կարգադրությունները.

զ. հոգ է տանում մայրության և մանկության պաշտպանություն կազմակերպելու մասին.

է. աջակցում է գյուղական բնակչության ինքնագործունեության զարգացմանը՝ կուլտուր. կրթական և բժշկա-սանի-

տարական հիմնարկություններն անհրաժեշտ միջոցներով և նյութերով ապահովելու գործում.

Ը. աջակցություն ե ցույց տալիս ուսուցչական և բժշկական աշխատանքներին, զեկուցումներ ե լսում կուլտուր-կրթական և բժշկա-սանիտարական հիմնարկությունների գործունեություն մասին:

13. Սոցիալական ապահովության վերաբերմամբ գյուղա-կան խորհուրդը

ա. ամեն կերպ աջակցում ե փոխադարձ ոգնություն գյուղացիական ընկերություններին և հսկում ե նրանց գործունե-յություն վրա.

բ. գոյություն ունեցող որենքների ու կանոնների համա-ձայն ոգնում ե հաշմանդամներին, կարմիր զինվորների ընտա-նիքներին, ռազմաճակատում սպանվածների ընտանիքներին, զինվորական ծառայությունից ազատվածներին ու նրանց ըն-տանիքներին, այլ և աջակցում ե հաշմանդամների արտելներ կազմակերպելուն ու նրանց գործունեությունը:

III. ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ.

14. Գավառական գյուղական վայրերի գյուղական խոր-հուրդները կազմվում են այն հաշվով, վոր յուրաքանչյուր 50 բնակիչը տված լինի մի պատգամավոր, բայց վոր ընդհանուր առմամբ ունենա վոչ պակաս քան 7 և վոչ ավելի քան 50 պատգամավոր:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— 1. 300-ից պակաս բնակիչ ունեցող գյուղերը մասնակցում են հարևան գյուղի գյուղական խորհրդի ընտրությանը. վորոշ դեպքերում կառավարչության խնդրները կարող են վճռվել ընտրողների ընդհանուր ժողովներում՝ համա-ձայն Հ. Ս. Խ. Հ. Սահմանադրության 44 հոդ. ծանոթ. 2:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— 2. 50-ից մինչև 100 բնակիչ ունեցող գյուղերի համար, այլ և այն գյուղերի, վոր հարևան գյուղի հետ միասին մի ընդհանուր խորհուրդ ունեն, նշանակում ե ավյալ գյուղի հետ կապ ունեցող գյուղական խորհրդի լիազոր, վոր ան-դամ ե հանդիսանում այն խորհրդի, վորին վերաբերում ե ավյալ գյուղը:

15. Գյուղական խորհուրդների ընտրության կարող են մասնակցել այն բոլոր քաղաքացիները, վորոնք ընտրական իրա-

վունքներ ունեն՝ Հ. Ս. Խ. Հ. Սահմանադրության համաձայն: Ընտրությունը տեղի չե ունենում Հայաստանի կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի հրահանգի հիման վրա:

16. Գյուղական խորհուրդներն ընտրվում են մի տարով:

17. Գյուղական խորհրդի նիստերը գումարվում են վորոշ որեր, վոչ պակաս քան յերկու շաբաթը մի անգամ:

18. Գյուղական խորհուրդների նիստերին խորհրդակցա-կան ձայնով կարող են մասնակցել տեղական արհեստակցա-կան և հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուց-ցիչները, գյուղական խորհրդի մեջ իրենց ներկայացուցիչները չունեցող գյուղերի լիազորները, կանանց պատգամավորական ժողովների ներկայացուցիչները, այլ և գյուղական պաշտոնա-տար անձինք (բժիշկները, ագրոնոմները, ուսուցիչները, հողա-շինարարները, գյուղական կատարածուները և այլն):

19. Գյուղական խորհրդի գլուխն ե նախագահը, վորին ընտրում ե գյուղական խորհուրդը իր անդամներից:

20. 15-ից ավելի անդամներ ունեցող գյուղխորհուրդները Հ. Ս. Խ. Հ. Կենտգործկոմի հրահանգի հիման վրա ընտրում են նախագահություն 3—5 անդամների կազմով:

21. Գյուղական խորհուրդների ֆինանսա-տնտեսական գոր-ծունեությունն ստուգելու համար խորհուրդների ընտրության հետ միաժամանակ ընտրվում ե վերաստուգիչ հանձնաժողով, վոր իր գործն ավարտում ե նոր խորհրդի ընտրությանից մի ամիս առաջ և գյուղական նախկին խորհրդի գործունեության մասին զեկուցանում ե բնակիչների ընդհանուր ժողովին:

IV. ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՅԵՎ ԱՆԴԱՄ-ՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊՍԻՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.

22. Գյուղական խորհուրդներին նիստերի միջանկյալ ժա-նակաշրջանում խորհրդի նախագահը գործադրում ե այն բոլոր գործնական միջոցները, վոր անհրաժեշտ են գյուղական խոր-հուրդների վճիռները և իշխանության կենտրոնական ու տե-ղական մարմինների կարգադրությունները կատարելու համար, զեկուցանելով այդ մասին գյուղական խորհրդի առաջիկա նիս-տում:

23. Գյուղական խորհրդի անդամները, բացի իրենց խորհրդի մեջ ունեցած մշտական աշխատանքից, պարտավոր են մասնակցել գյուղական խորհրդի կազմած հանձնաժողովներին, ալլ և կտտարել գյուղական խորհրդի վորոշ հանձնարարութիւնները:

24 Անգործութեան, զեղծումների և իշխանազանցութեան, բնակչութեան հետ կռիւտ վարվելու համար, ալլ և գյուղական ընդհանուր ժողովների միջնորդութեան հիման վրա՝ վերադաս մարմինների վորոշումներին չհնազանդելու և ճշտութեամբ չկատարելու համար՝ գյուղական խորհրդի նախագահն ու անդամները գավառակային գործադիր կոմիտեյի վորոշմամբ և գավառային գործադիր կոմիտեյի հաստատութեամբ կարող են հեռացվել իրենց պաշտոններից, անկախ քրեական հետապնդումից կամ կարգապահական պատասխանատվութիւնից:

25. Գյուղական խորհրդի նախագահն ու անդամներն իրավունք չունեն, առանց գյուղական խորհրդի և գավառային գործադիր կոմիտեյի գիտութեան և համաձայնութեան՝ թողնելու իրենց պաշտոններն ու գործը:

26. Գյուղական խորհրդի նախագահն ու անդամներն իրավունք ունեն մասնակցելու գյուղական խորհրդին յենթակա վայրում գործող հիմնարկութիւնների ու կազմակերպութիւնների նիստերին ու խորհրդակցութիւններին:

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի
Նախագահ՝ Ս. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի
Քարտուղար՝ Հ. ՏԱՏՅԱՆ

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0212170

39.747